

Який із цих трьох названих компонентів потрібно вживати в прикметниках, що виражають ознаку, яка стосується творення, формування чого-небудь? Цього значення надає прикметникам лише компонент *-твірний*. Прикметники на *-творчий* називають ознаку, пов'язану насамперед із творчістю – створенням духовних чи матеріальних цінностей (*мовотворчий*). В українській мові узвичаєне також уживання прикметників *словотворчий* і *формотворчий* (як відповідників до російських *словообразующий*, *формообразующий*) на означення афіксів, переважно суфіксів і префіксів, які утворюють відповідно слова та форми слів, пор.: *словотворчий суфікс*, *словотворчий префікс*, *словотворчий формант*, *словотворчі афікси*, *словотворчі засоби*, *формотворчі суфікси* тощо. Нарешті, компонент *-творний* у словах української мови – це рудимент, що залишився в деяких прикметниках, утворених за аналогією до російської мови. Його потрібно замінити на *-твірний*.

Отже, ознаку, пов'язану з творенням, формуванням чого-небудь виражає в прикметниках компонент *-твірний*. Тому правильно вживати *державотвірний*, *націєтвірний*, *системотвірний*, *текстотвірний*, *реченнєсвітвірний*, *словотвірний*, *термінотвірний*, *формотвірний*, *нормотвірний*, *теплотвірний*, *кровотвірний* тощо.

Катерина Городенська

ЗАМІНІТЬ ЗАКЛЮЧНИЙ!

У сучасному професійному вжитку активні словосполучення *заклучний концерт*, *заклучний акорд*, *заклучна сцена*, *заклучний тур*, *заклучне слово*, *заклучна частина*, *заклучний баланс* та ін. Проте цього прикметника не було в художніх творах української класичної літератури. Він є буквального перекладом прикметника російської мови *заклучительный*, пор.: *заклучительный концерт*, *заклучительный аккорд*, *заклучительная сцена*, *заклучительное слово*, *заклучительный баланс* і т. д. В українській мові його значення виражає кілька прикметників: *заклучний концерт* – *підсумковий (завершальний) концерт*; *заклучний акорд* – *останній акорд*;

заключна сцена – **фінальна (остання) сцена**; заключний тур – **фінальний тур**; заключне слово – **прикінцеве (підсумкове) слово**; заключна частина – **фінальна (остання) частина**; заключний баланс – **остаточний (підсумковий) баланс**.

Отже, замість **заклучний** у словосполученнях залежно від їхнього значення потрібно вживати **завершальний, підсумковий, останній, фінальний, остаточний**.

Катерина Городенська

ЗДОБУВАТИ – ДІСТАВАТИ

У сучасній мовній практиці сплутують значення слів **здобувати** – **діставати**.

По радіо можна почути: *На цьому веселому ярмарку можна було **дістати** нагороду за найкращу роботу.* Дієслово **діставати** закріпилося в ужитку із значеннями (СУМ, II, 308): 1) ‘брати, витягувати що-небудь звідкись’, наприклад: *Христя підвела голову, глянула на Марину, що спиналася на мисник **діставати** посуду* (Панас Мирний); *Кавун **дістав** з кишені сірники, тернув сірником об стіну* (І. Нечуй-Левицький); 2) ‘дотягуючись, досягаючи, доторкатися до чого-небудь’, напр.: *Кайдаш кинув свиту на лаву в куток, завалився, але не **дістав** головою до свити* (І. Нечуй-Левицький); 3) ‘здобувати, відшукувати що-небудь, долаючи труднощі’, наприклад: *Я **дістаю** Вісник, певно таким шляхом, про який писали* (М. Коцюбинський).

Слово **здобувати** у всіх випадках вживання (СУМ, III, 543) містить сему ‘отримати результат, докладаючи певних зусиль’ і може мати значення ‘діставати, розшукувати знаходити кого, що-небудь’, напр.: *О, не один нащадок Прометейя блискучу іскру з неба **здобував*** (Леся Українка). В контексті слово **здобувати** часто функціонує зі значенням ‘наполегливо досягати чого-небудь у впертій боротьбі, навчанні’, наприклад: *Цей маєточок старий Мартович **здобув** своєю солідною працею без нічиєї кривди* (В. Стефаник); *Мов талії води під теплим подихом весни, річкою текло українське селянство туди, де хоч дорогою ціною можна **здобувати** бажану волю* (М. Коцюбинський).